

Nr 734

Av herr Svensson i Kungälv m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.

Folkhögskolans betydelse i svenskt samhällsliv är vitsordad i många sammanhang, bl. a. i såväl 1957 års skolberedning som Kungl. Maj:ts proposition nr 54 vid årets riksdag. Vi vill starkt understryka denna positiva värdering.

Folkhögskolan har ofta beskrivits i idealiserande form. Ursprungligen var syftet att ge ungdomen medborgarfostran genom exempelvis studier i litteratur, livsåskådningsfrågor och samhällslära. Dessa målsättningar står givetvis fortfarande kvar, men i själva verket torde den övervägande delen av eleverna komma till folkhögskolorna för att få en förberedande yrkesutbildning. Folkhögskolorna har här fått fylla en uppgift, som ett bristfälligt skolsystem i övrigt saknat. Men därutöver har folkhögskolan — och det är det karakteristiska för den — fått, som departementschefen framhåller i propositionen, »möjlighet att väcka intresse för sociala och centralt mänskliga problem hos ungdom, som annars kanske skulle ha fått en snävare inriktning, dominerad av yrket och dess problem».

Kungl. Maj:t föreslår i sin proposition, att grundskolan skall påbyggas med tvååriga fackskolor. När detta förverkligas — vilket vi anser vara högst värdefullt — inställer sig emellertid frågan: Vad blir det av folkhögskolan? Denna skolform har ju nämligen under lång tid i stor utsträckning fyllt den uppgift som bl. a. de humanistiska och social-ekonomiska fackskolorna nu beräknas få. Departementschefen framhåller, att de båda skolformernas målsättning är i det närmaste oförenliga. Vi ifrågasätter emellertid om det inte borde kunna finnas någon väg till lösning som skulle kunna tillgodose såväl fackskolornas som folkhögskolornas målsättningar inom folkhögskolans ram. Internatformen, som tillämpas vid våra folkhögskolor och som torde bli ofrånkomlig även i fråga om många fackskolor, innebär — framför allt i de aktuella åldrarna — stora fördelar.

En annan fråga är om det kan anses lämpligt att fackskolorna skall bli en direkt fortsättning på grundskolan tidsmässigt sett. Efter 9 år i skolan är många elever studietrötta och därför mindre mottagliga för undervisning. En annan och måhända mera vägande synpunkt är, att det vore ytterst värdefullt med ett yrkesverksamt år mellan grundskolan och vidareutbildningen. Dels förvärvar sig den unge en större mognad och dels kan ett

sådant är vara till nytta för yrkesorienteringen. Om detta kan ske skulle elevernas ålder i fackskolorna i det närmaste motsvara vad som gäller för folkhögskolan vid dess nedre gräns. Man kan i detta sammanhang också tänka sig ungdomsfolkhögskolor i stil med dem, som finns i Danmark (där man lär ha ett 100-tal) eller av »Vårdinge-typ» samt de två eller tre filial-folkhögskolor som tar elever mellan 16 och 18 år. Emellertid vill vi understryka att ett eller annat yrkesverksamt år mellan grundskola och fackskola/folkhögskola enligt vår mening vore ytterst värdefullt.

Ett annat problem, som kommit i förgrunden under senare år, är meritvärderingen vid intagning till olika skolor, bl. a. sjuksköterskeskolor och socialinstitut, där det visat sig att man vid intagning av elever ofta icke tagit vederbörlig hänsyn till den grundutbildning som folkhögskolorna ger. Den omdömesvärdering som folkhögskolorna generellt tillämpar sedan några år tillbaka har svårt att hävda sig i jämförelse med realskolebetyg eller liknande. Departementschefen framhåller i propositionen: »Jag vill vidare i anslutning till vad jag nyss anfört understryka det angelägna i att den i folkhögskolan frivilligt inhämtade allmänbildningen vinner allt erkännande. Inte minst bör man vid utfärdande av olika intagnings- och meritvärdesbestämmelser på nämnda grund regelmässigt kunna ange folkhögskoleutbildningen som ett alternativ likvärdigt med motsvarande eller likartad fackskoleutbildning.»

Det kan ifrågasättas om inte folkhögskolan därtill ger det mervärde, som ligger i dess personlighets- och karaktärsdanande betydelse. Detta är inte minst viktigt inom värdeyrkena. Internatformen har möjligheter att ge denna karaktärsdanande fostran i större utsträckning än andra skolor.

Folkhögskolan har på många håll blivit ett bildningscentrum i den trakt där den är belägen. Vissa föranstaltningar har också gjorts för att understryka detta, bl. a. vid 1957 års riksdagsbeslut angående folkhögskolan där det framhölls, att folkhögskolan skulle samarbeta med det frivilliga folkbildningsarbetet. Emellertid är denna fråga ännu icke utredd, och tyvärr tog inte 1960 års folkbildningsutredning upp den. Skolöverstyrelsen uppmärksammade detta i sitt remissvar där man bl. a. framhöll, att »det är av stor betydelse, att förutsättningarna klarlägges och möjligheter skapas för en bästa möjliga medverkan av folkhögskolan i detta avseende» (d. v. s. i det frivilliga folkbildningsarbetet).

Departementschefen har avböjt en utredning angående folkhögskolan och anser att den själv bör finna sin form i ett föränderligt samhälle. Ehuru vi har förståelse för departementschefens synpunkter finner vi ändå så många frågor obesvarade att vi anser att en utredning rörande folkhögskolans framtida ställning och uppgifter bör komma till stånd.

Sammanfattningsvis är dessa frågor följande:

1) Samordningen mellan fackskolor och folkhögskolor och i samband därmed internatets betydelse för elevernas personlighetsdanande fostran.

2) Möjligheterna att anordna ett eller två yrkesverksamma år mellan grundskolan och fackskolorna/folkhögskolorna.

3) Möjligheterna att anordna ungdomsfolkhögskolor för åldrarna 16—18 år därest punkt 2) icke går att förverkliga.

4) Meritvärdesbestämmelserna för folkhögskolorna vid inträde till skolor av olika slag som t. ex. sjuksköterskeskolor och socialinstitut.

5) Samordningen mellan folkhögskolor och det frivilliga folkbildningsarbetet.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning rörande folkhögskolans ställning och uppgifter i det framtida skolsystemet.

Stockholm den 23 mars 1962

Evert Svensson

Carl E. Johansson

Gunnar Gustafsson

Arvid Eskel